

Ouderenmishandeling

Maartje Willems
Verpleegkundig consulent geriatrie

Programma

- Ontwikkelingen en cijfers
- Definitie
- Oorzaken
- Risicofactoren
- Vormen van ouderenmishandeling
- Meldcode
- Geheimhouding
- Handelingsverlegenheid
- Gesprekvoering
- Plan van aanpak

Ouderenmishandeling

Waar denk je aan?

<http://www.meldouderenmishandeling.nu/case3-video-signalen.html>

Wat zie je?

Ouderenmishandeling

‘Al het handelen of het nalaten van handelen ten opzichte van een oudere persoon door degenen die in een persoonlijke en of professionele relatie met die oudere staan, waardoor de oudere (herhaaldelijk) lichamelijk, psychisch of materiële schade lijdt en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijk of volledige afhankelijkheid’.

Ontwikkelingen

- Vergrijzing in Europa
- Ouderen blijven langer thuis wonen
- Mantelzorgers combineren zorgtaken met een baan en opvoeding eigen kinderen
- Nieuwe bezuinigingen

Cijfers

- 1 op de 20 ouderen (5.6% van de zelfstandig wonende ouderen van 65 jaar en ouder hebben te maken (gehad) met mishandeling
- Schatting jaarlijks 130.000 ouderen
- 2007: 366 meldingen, 2011: 994 meldingen, 2015: meer dan 2000 meldingen
- Vrouwen zijn vaker slachtoffer (71 %)
- 30.000 ouderen per jaar slachtoffer financiële uitbuiting

65-69 jaar 22,0 %

70-79 jaar 40,0 %

80-89 jaar 25,0 %

>90 jaar 8,0 %

Plegers; kinderen of kleinkinderen (42%), (ex)partner (39%) bekenden/buren (11%) familieleden (5%) professionals (3%)

Definitie (1)

Opzettelijke mishandeling

- Het opzettelijk toebrengen van pijn of lichamelijk letsel door handelen of nalaten van handelen
- Bewust misbruik maken van de afhankelijke positie oudere

Voorbeelden:

- Structureel lichamelijke/psychisch/seksueel geweld
- Financiële uitbuiting

Definitie (2)

Ontspoorde zorg:

- Ontspoorde zorg is mantelzorg die door overbelasting de grens van goede zorg overschrijdt.
- Het gaat hierbij om twee slachtoffers i.p.v. een slachtoffer en een dader.
- Er kan sprake zijn van: Onmacht, onkunde, isolement
- Dit wordt ook wel (mis)behandeling genoemd

- De ernst van de situatie niet bagatelliseren.
- Ontspoorde zorg komt vaak voort uit onwetendheid, onkunde en onmacht.
- Ook bij ontspoorde zorg is er sprake van een ontoelaatbare situatie.
- Bij ontspoorde zorg wordt niet de mantelzorger afgekeurd maar de daad (= wijze van zorg verlenen)

Ontspoorde zorg:

- Signaleren van (dreigende) ontspoorde zorg bij een mantelzorger
- Signaleren van overbelasting
- Signaleren van mogelijke ontspoorde zorg.

-Hoe spreekt de mantelzorger over de oudere?

-Hoe is de relatie?

-Huis is vuil en onverwarmd, de was stapelt op, telefoon afgesloten, stapel ongeopende post.

Oorzaken

Oorzaken bij de ouderen;

- Afhankelijkheid.
- Karakterverandering.

Relationele aspecten als oorzaak;

- Veranderende rollen.
- Verlies van autonomie.

Oorzaken bij hulpverleners;

- Gebrek aan kennis om te kunnen signaleren.
- Niet herkennen door ontkennen.
- Samenwerking tussen mantelzorgers en thuiszorg.

Maatschappelijke factoren;

- Demografische ontwikkelingen.
- Extramuralisering en vermaatschappelijking van de zorg.
- Eigenbijdrage (verblijfszorg, medicatie, WMO etc.)
- Het protocol gebruikelijke zorg (WMO)

Sociaal-culturele factoren als oorzaak;

- Nadruk op zelfstandigheid.
- Taboe, schaamte en angst.

Risico factoren (1)

Risicofactoren bij de oudere:

- **Toenemende afhankelijkheid** van zorg door lichamelijke en geestelijke achteruitgang (kan ook financieel of emotionele afhankelijkheid zijn)
- **Familiegeschiedenis**: gewelddadig met elkaar omgaan (van generatie op generatie overgedragen)
- **Ingrijpende voorvallen**: stress door bv. verhuizing, de dood van een geliefde, verlies van baan of scheiding, financiële nood.
- **Sociaal isolement/eenzaamheid**: het slachtoffer heeft weinig contact met de buitenwereld.
- **Loyaliteitsgevoel t.o.v. pleger**
- **Geweld normaal vinden**

Risico factoren (2)

Risicofactoren bij de pleger:

- **Afhankelijkheid:** de pleger kan afhankelijk zijn van het slachtoffer voor bv. huisvesting, sociale contacten, of inkomen. De kans op mishandeling neemt dan toe.
- **Overbelasting:** de zorg is te veel geworden of de zorgbehoefte is groter dan de mantelzorger kan bieden. Ook kan de pleger te maken hebben met situationele problemen.
- **Psychische gesteldheid:** de pleger kan psychiatrische problemen of ontwikkelingsstoornissen hebben (verslaving)
- **Lichamelijke ziekten:** bijv. dementie

Vormen van mishandeling (1)

- Psychische Mishandeling
- Lichamelijke Mishandeling
- Financiële uitbuiting
- Schending van rechten
- Verwaarlozing
- Seksueel misbruik

Onthouden van zorg, Ontspoorde zorg.

Verskillende soorten van ouderenmishandeling komen vaak naast elkaar voor.

Vormen van mishandeling (2)

Vorm van mishandeling	Percentage
Psychologisch	51,0 %
Lichamelijk	40,0 %
Financieel	32,0 %
Schending van rechten	9,0 %
Verwaarlozing	8,0 %
Seksueel misbruik	0,6 %

Meldcode

- Meldcode is een stappenplan
- Inspectie van gezondheidszorg eist deze werkwijze

Meldrecht en meldplicht

- Beroepskrachten hebben **recht** om te melden
- Organisaties zijn **verplicht** om de meldcode te volgen
- Het melden van misbruik door beroepskracht is verplicht bij de **inspectie**
- Vrijwilligers zijn **NIET** verplicht om de meldcode te volgen. Zij kunnen bij vermoedens dit bespreken met de vrijwilligers, begeleider of vertrouwenspersoon.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Stap 1

In kaart brengen van signalen

Stap 2

Collegiale toetsing

Stap 3

Gesprek

Stap 4

Wegen van het geweld

Stap 5

Beslissen
Hulp
Melden

Stap 4 en 5

- **Situatie A:** Geen sprake van mishandeling of twijfel over mishandeling blijft bestaan.
- **Situatie B:** Er is sprake van mishandeling, maar betrokkenen willen geen hulp.
- **Situatie C:** Er is sprake van mishandeling en betrokkenen willen hulp.

Evaluatie en nazorg

Maak een veiligheidsplan. Breng betrokken hulpverleners op de hoogte en licht ze in dat casus wordt afgesloten.

Geheimhouding

Geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig.

- De hulpverlener spant zich in om toestemming te krijgen van de cliënt om gegevens te verstrekken aan derden en om een melding te doen.
- Het zware belang van geheimhoudingsplicht, moet wijken voor het nog zwaardere belang van het beschermen van zijn/haar cliënt. Deze beslissing wordt op zorgvuldigheid getoetst.

Handelingsverlegenheid (1)

Het houdt in dat een professional niet handelt, twijfelt om te handelen of niet weet hoe te handelen, ondanks dat de situatie er wel om vraagt.

Oorzaken

- Onduidelijkheid over probleem of signalen.
- Gebrek aan kennis of ervaring.
- Wrijving in de relatie, angst voor conflicten.
- Onveilige situatie.
- Buiten jouw takenpakket of kunde.
- Er is agressie of onveiligheid

Herkenning?

Handelingsverlegenheid (2)

Hoe hiermee om te gaan?

- Signaleren: Dat je twijfelt en hoe dit jouw handelen beïnvloedt.
- Bespreken: van je twijfel met iemand die je vertrouwt en de oorzaak onderzoeken.
- Aanpakken: samen een oplossing vinden die bij jou past.

Handelingsverlegenheid (3)

Voorwaarden:

- Zorg voor vertrouwen en veiligheid
- Veroordeel en beschuldig elkaar niet
- Spreek elkaar erop aan/ geef feedback.
- Geef er genoeg ruimte en tijd voor

Gespreksvoering

- Laat je eigen OMA thuis (Oordeel, Mening, Advies) en gebruik LSD (luisteren, Samenvatten en Doorvragen)
- Probeer te concretiseren.
- Sluit aan bij de belevingswereld en omgangsrutuelen van de cliënt.
- Vermijdt de rol van de deskundige of redder.
- Kom tot een gemeenschappelijke probleemdefinitie, draag mogelijke oplossingen aan, maar laat de regie in handen van betrokkenen.
- Praat vanuit jezelf, deel je zorgen, pas op voor vrijblijvendheid, beloof niet te snel geheimhouding.

Plan van aanpak

- Maak als team een plan van aanpak
- Waar begin je?
- Wie heb je daarvoor nodig?
- Wat heb je daarvoor nodig?

Vragen of opmerkingen?

